

UDK: 316.3:338.009

Nilufar MANNANOVA,

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi davlat boshqaruvi akademiyasi doktoranti, PhD

E-mail: nilufar2627@mail.ru

Sotsiologiya fanlari doktori, prof. M.B.Bekmurodov taqrizi asosida

“SOFT” SKILLS AND THEIR IMPORTANCE IN THE ACTIVITIES OF CIVIL SERVANTS

Annotation

The article analyzes the role of "hard" and "soft" skills in improving the efficiency of civil servants. The importance of these skills is revealed through a thorough study of the content of the concepts. The article analyzes the results of foreign sociological research on the study of "soft" skills. The need to develop "soft" skills along with "hard" skills among civil servants has been proven.

Key words. “Hard” skills “soft” skills, World Economic Forum, teamwork skills, personal skills, planning skills, resilience skills, sociological research.

«МЯГКИЕ» НАВЫКИ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ

Аннотация

В статье анализируется роль «жестких» и «мягких» навыков в повышении эффективности работы государственных служащих. Важность этих умений раскрывается посредством тщательного изучения содержания понятий. В статье анализируются результаты зарубежных социологических исследований по изучению «мягких» навыков. Доказана необходимость развития «мягких» навыков наряду с «жесткими» навыками у государственных служащих.

Ключевые слова. “Жёсткие” навыки, “мягкие” навыки, Всемирный Экономический Форум, навыки взаимодействия в коллективе, личностные навыки, навыки планирования, навыки жизнестойкости, социологическое исследование.

“YUMSHOQ” KO‘NIKMALAR VA ULARNING DAVLAT XIZMATCHILARI FAOLIYATIDAGI AHAMIYATI

Annotatsiya

Maqolada davlat xizmatchilari faoliyati samaradorligini oshirishda “qattiq” va “yumshoq” ko‘nikmalarining o‘rni tahlil qilingan. Ushbu ko‘nikmalarining ahamiyati tushunchalar mazmunini atroflicha o‘rganish orqali ochib berilgan. Maqola davomida “yumshoq” ko‘nikmalar tadqiqiga bag‘ishlangan xorijiy sotsiologik tadqiqot natijalari tahlil etilgan. Davlat xizmatchilarida “qattiq” ko‘nikmalar bilan birga, “yumshoq” ko‘nikmalarni rivojlantirish zaruriyati asoslangan.

Kalit so‘zlar. “Qattiq” ko‘nikmalar, “yumshoq” ko‘nikmalar, Jahon iqtisodiy Forumi, jamoada ishlash ko‘nikmasi, shaxsiy ko‘nikmalar, rejalashtirish ko‘nikmasi, hayotga bardoshlilik ko‘nikmasi, sotsiologik tadqiqot.

Kirish. Rivojlanish va modernizatsiya sababchilari bo‘lgan kadrlar salohiyati masalasi har bir taraqqiyot sari ildam borishni istagan mamlakat va jamiyat uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, ushbu kadrlar boshqaruv organlarida mehnat faoliyatini olib boruvchi davlat xizmatchilari bo‘lsa, masalaning dolzarbligi yanada ortadi. Chunki, davlat va xalq irodasiga birdek oqilona xizmat qilish, davlat organlari va jamiyat orasida ijobiy munosabatni shakllantirish, halqaro maydonda mamlakat manfaatlarini mahorat bilan ilgari surish va ko‘zlangan maqsadni amalga oshira olish faqatgina yuksak mahoratli davlat xizmatchilari faoliyati orqali amalga oshadi.

Har bir davlat xizmatchisining kasbiy kompetentsiyasi, professionaligi uning “qattiq” (hard) va “yumshoq” (soft) ko‘nikmalarni egallaganligida akslanadi. “Qattiq” ko‘nikmalar (hard skills) kasbga yoki muayyan sohaga oid bilimlar, malaka darajasini aniqlash va o‘lchash mumkin bo‘lgan ko‘nikmalar majmui hisoblanadi. O‘rta yoki oliy ma‘lumotlilik, xorijiy tilni bilish darajasi sertifikati sohibi bo‘lish, avtotransport vositasini boshqara olish, haydovchilik guvohnomasiga egalik qilish shular jumlasiga kiradi. “Yumshoq” ko‘nikmalar esa, miqdoriy jihatdan o‘lchash, aniqlash murakkab bo‘lgan, biror bir kasb yoki sohaga aynan taalluqli bo‘lmagan, ijtimoiylashuv jarayoni hamda ijtimoiy makon ta’sirida shakllangan insonning shaxsiy sifat va fazilatlarini sanaladi.

Davlat xizmatchilaridagi “qattiq” ko‘nikmalar bilan birga, “yumshoq” ko‘nikmalarining ham yuqoriligi ular

faoliyatining samaradorligini belgilab beradi. Shu sababli, ushbu masalani atroflicha tahlil qilish, ayniqsa, murakkab tushuncha bo‘lgan “yumshoq” ko‘nikmalar mohiyatini o‘rganish, ularni rivojlantirish mexanizmlarini tadqiq etish zarur ahamiyat kasb etadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. “Yumshoq” ko‘nikmalar, ya’ni “soft skills” tushunchasining tadqiqot predmeti (ob’ekti) sifatida ilmiy muomalaga kirishi ilk marta 1959-1972 yillarda AQSh armiyasi shaxsiy tarkibini tayyorlash jarayonidagi islohotlar bilan bog‘liq bo‘lgan. 1972 yildan AQSh armiyasining qo‘llanmalarida “yumshoq” ko‘nikmalar (soft skills) rasman qo‘llanila boshlandi. Askarlarning shaxsiy va jangovor kompetentsiyalarini shakllantirish bo‘yicha tadqiqotlarga rahbarlik qilgan psixolog, ehtiyojlar nazariyasi muallifi, mavzular bo‘yicha appertseptiv testlarni baholashning yangi metodikasini ishlab chiqqan professor Devid Makkleland AQSh davlat departamenti xizmatiga xodimlarni tanlash jarayonida ilk marta “yumshoq” (soft) kompetentsiyalar va ularni baholash tushunchasini qo‘llaydi [1].

Keyinchalik, ushbu ko‘nikmalarni rivojlantirishning ijobiy ta’siri barcha kasbiy ta’limga yoyildi, ilmiy izlanishlar olib borila boshlandi. 2015 yilga kelib, Laura X.Lipman boshchiligidagi halqaro olimlar guruhi mazkur mavzu bo‘yicha 172 ta ilmiy maqolani tahlil qildi. Nazariy va empirik ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish natijasida olimlar ish beruvchilar nuqtai nazarida muhim bo‘lgan 10 ta “yumshoq” ko‘nikmalarni aniqladilar. Bular ijtimoiy ko‘nikmalar, yuqori

darajada fikrlash, o'z-o'zini boshqarish, pozitiv Men konsepsiyasi, jamoada muloqot qilish, mehnatsevarlik va ishonchlik, o'z-o'zini motivatsiyalash, jamoaviy ishlash, javobgarlik va ijobiy kayfiyatdir [2].

Tadqiqot metodologiyasi. Bugungi kunga kelib zamonaviy manbalarda faol qo'llanilayotgan "yumshoq" ko'nikmalar atamasini olimlar turli xil o'ziga xos talqinlar bilan ifoda etmoqdalar (1-jadval).

1-jadval

Yumshoq ko'nikmalar tushunchasi tahlili

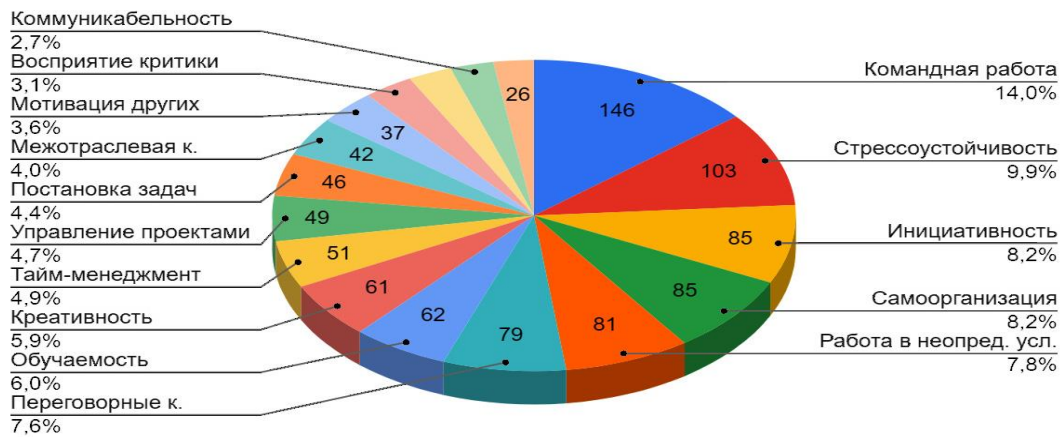
Kembridj lug'ati [3]	"Yumshoq" ko'nikmalar – bu insonlarning bir-biri bilan muloqot qilish va birgalikda yaxshi ishlash qobiliyati.
Oksford lug'ati [4]	"yumshoq" ko'nikmalar (soft skills) insonning boshqalar bilan uyg'un va samarali muloqot qilish imkonini beradigan shaxsiy fazilat.
Dr. Manoj Kumar, Kirti [5]	Yumshoq ko'nikmalar o'zida ijtimoiy xushmuomalalilik, muloqot qobiliyati, til ko'nikmalari, shaxsiy odatlar, hissiy intellekt va ijobiy munosabatlarni qamrab oladi.
E. Gayduchenko, A. Marushev [6]	"Yumshoq" ko'nikmalar – bu boshqalar bilan umumiy tilni tezda topishga, aloqa o'rnatishga va saqlashga, g'oyalarni muvaffaqiyatli yetkaza olishga - samarali muloqot qila olishga hamda lider bo'lishga yordam beradigan ko'nikmalardir.
V. Shipilov [7]	"Yumshoq" ko'nikmalar tushunchasi odamlarning bir-biri bilan o'zaro munosabati bilan bog'liq bo'lib, bu ko'nikmalar kundalik hayotda ham, ishda ham bir xil darajada zarurdir.
B. Karimov [8]	"Yumshoq" ko'nikmalar – bu ijtimoiy-psixologik ko'nikmalardir: kommunikativ, liderlik, jamoaviylik, ommaviylik va boshq.
S. Tuychiyeva [9]	Yumshoq ko'nikmalar – hayotiy masalalarni hal qilishga va boshqa insonlar bilan birgalikda ishlashga yordam beradigan professional ko'nikmalardir.

Atamaning mazmun-mohiyatidan ayon bo'lmoqdaki, davlat xizmatchilarining kasbiy malakalarini oshirish va faoliyat jarayonini optimallashtirishda ularning "yumshoq" ko'nikmalarini rivojlantirishga asosiy e'tiborni qaratish muhimdir. Zotan, rivojlantirilgan "yumshoq" ko'nikmalar davlat xizmatchisidagi rasmiylashtirilgan va texnologiyalar bilan bog'liq bo'lgan "qattiq" ko'nikmalarni amalga oshirishga, kasbiy faoliyatni samarali bajarishga yordam beradi.

Jahon iqtisodiy Forumi (World Economic Forum) tahlilchilari "yumshoq" ko'nikmalarning ahamiyatini kelajak kompetensiyalarining kaliti sifatida e'tirof etadi, bular: murakkab muammolarni hal qilish qobiliyati, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, insonlarni boshqarish, o'zaro ta'sir ko'rsatish va muvofiqlashtirish ko'nikmalari, hissiy intellekt, mulohaza yuritish va qaror qabul qilish, mijozlarni e'tiborga olish (klientorientatsiya), muzokaralar olib borish va kognitiv moslashuvchanlik ko'nikmalaridir [10].

Tahlil va natijalar. So'nggi davrda zamonaviy sotsiologik tadqiqotlar kategoriyasiga aylangan "yumshoq" ko'nikmalarga ilmiy manbaalarda ham, ijtimoiy-mehnat munosabatlarida ham (ko'p hollarda tarjimasiz "soft skills" so'z birikmasi sifatidagi talqinda) katta e'tibor qaratilib, ular shaxsning mehnat bozoriga oson qo'shilishi va sohada muvaffaqiyat qozonishi uchun zaruriy omillar sifatida baholanmoqda.

Misol tariqasida ko'rib chiqadigan bo'lsak, bir guruh tadqiqotchilar tomonidan Sankt-Peterburgda o'tkazilgan sotsiologik tadqiqot natijasida, "soft skills" ish jarayonida muvaffaqiyatli ishtirok etish uchun mas'ul bo'lgan, ammo aniq kasbiy faoliyat bilan bog'liq bo'lmagan ko'nikmalar majmuasi sifatida qayd etildi. Tadqiqot davomida xodimlarning mehnat samaradorligi va natijadorligiga ta'sir etuvchi 17 ta "yumshoq" ko'nikmalar aniqlandi (1-rasm) [11].

1-rasm. Xodimlarning mehnat samaradorligi va natijadorligiga ta'sir etuvchi "yumshoq" ko'nikmalar.

Tadqiqot davomida shakllantirilgan ushbu "yumshoq" ko'nikmalarning taqdim etilgan xususiyatlariga asoslanib, tadqiqotchilar ko'nikmalarning quyidagi tasnifini taklif qildilar (2-jadval):

2-jadval

Empirik sotsiologik tadqiqot natijalari asosida "soft skills" tasnifi [11]

Jamoada ishlash ko'nikmasi	Shaxsiy ko'nikmalar	Rejalashtirish ko'nikmasi	Hayotga bardoshlilik ko'nikmasi
1. Jamoada ishlay olish 2. Muzokara olib borish kompetensiyasi 3. Tarmoqlararo kommunikatsiya 4. Boshqalarni rivojlantirish va rag'batlantirish	1. Tashabbuskorlik 2. Bilimga intiluvchanlik 3. Ijodkorlik 4. Tanqidiy fikrlash	1. O'z-o'zini tashkil qilish 2. Taym-menejment 3. Loyihalarni va jarayonlarni boshqarish qobiliyati 4. Maqsadlarni belgilash 5. Vakolatlarni o'tkazish, vazifalarni taqsimlash	1. Stressga chidamlilik 2. Noaniqlik rejimida ishlash 3. Tanqidni qabul qilish

Tadqiqot natijasida taklif qilingan ushbu tasnif ko'nikmalarni alohida toifalarga ajratadi va jamoalarda yetarli

bo'lmayotgan ko'nikmalarni aniqlash va rivojlantirishga imkon beradi.

Xulosa. Ko'rib turibmizki, "qattiq" va "yumshoq" ko'nikmalar tushunchalari ko'p funksiyaliligi va dinamikasining murakkabligi bilan o'ziga xos ahamiyat kasb etadi. Darhaqiqat, "yumshoq" ko'nikmalarning tuzilishi va mazmunini rivojlantirish, shuningdek, ularni shakllantirish muammosi olimlar tomonidan keng muhokama qilinmoqda. Kasbiy tayyorgarlik jarayonida yumshoq ko'nikmalarni faol rivojlantirish zarurati tobora dolzarb bo'lib bormoqda. "Yumshoq" ko'nikmalar bo'yicha izlanishlar olib borgan ko'pchilik tadqiqotchilar ushbu ko'nikmalarni XXI asrning strategik kompetentsiyalari sifatida e'tirof etishmoqda [11, 12].

Yuqorida keltirilgan "qattiq" va "yumshoq" ko'nikmalar tushunchalarining tahlili, olimlar tadqiqotlari natijalari maqom va intellektual salohiyat jihatidan elitar qatlam bo'lgan davlat xizmatchilarida ushbu zaruriy ko'nikmalarning bo'lishini soha faoliyatining takomillashuvining muhim mezonini sifatida asoslaydi. Har bir mamlakatda davlat xizmatidagi islohotlar, kadrlar salohiyatining yuksalishi esa, tashqi va ichki siyosatning muvaffaqiyatli amalga oshishiga, ijtimoiy farovonlikka xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Sanaqulov S. Professional ta'limda "yumshoq" kompetensiyalar (soft skills)ni joriy etishning dolzarb masalalari. Kasb-hunar ta'limi №1, 2020. 8-bet.
2. Uvarina N.U., Korneyeva N.Yu., Mikryukov Yu.V. Soft skills: aktualnost, istoriya, perspektivi razvitiya. Sovremenniye tendensii razvitiya professionalnogo obrazovaniya. DOI 10.54509/22203036_2021_4_40.
3. Cambridge Dictionary Available at: <https://dictionary.cambridge.org/ni>.
4. Davidova V. Slushat, govorit i dogovarivatsya: chto takoye soft skill i kak ix razvivat.URL: <http://theoryandpractice.ru/posts/11719-soft-skills>.
5. Dr. Manoj Kumar, Kirti. A study of influencing factors of soft skills. https://www.researchgate.net/publication/370594573_A_STUDY_OF_INFLUENCING_FACTORS_OF_SOFT_SKILLS.
6. Gayduchenko Ye., Marushev A. Emotsionalniy intellekt. Available at: <https://l-a-b-a.com/lecture/show/125>.
7. Shipilov V. Perechen navikov soft skills i sposobi ix razvitiya. Available at: <https://www.cfin.ro/management/people/devval/soft-skills>.
8. Karimov B. Shaxslararo mehrlilik darajasini tizimli sotsiologik assessmentlash orqali optimallashtirish. Sotsiologiya fanlari bo'yicha fan doktori (DSs) ilmiy darajasi uchun dissertatsiyasi. Toshkent. 2021 yil.
9. Tuychiyeva S. (2024). Problema Formirovaniya Nadprofessionalnix Navikov Budushix Spetsialistov. Modern Science and Research, 3(1), 1–7. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/28163> <https://doi.org/10.5281/zenodo.10467034>.
10. Osipova S.I., Gafurova N.V., Rudniskiy E.A. Formirovaniye Soft skills v usloviyax sotsialno obshyestvennix praktik studentov pri realizatsii obrazovatelnoy programmi v ideologii Mejdunarodnoy initsiativi CDIO // Perspektivi nauki i obrazovaniya. 2019. № 4 (40). C. 91-101. doi: 10.32744/pse.2019.4.8.
11. Gorkovaya O.P., Kozlovskiy N.V., Matikina V.S., Petrov A.V. "Soft skills": v poiske universalnykh traktovok "gibkix" navikov sovremennix rabotnikov // Obshchestvo. Sreda. Razvitiye. – 2019, № 4. – C. 20–25.
12. Sorokopud Yu.V., Kozyakov R.V., Matyugin N.Ye., Amchislavskaya Ye.Yu. Gibkost mishleniya kak vostrebovanniy "myagkiy navik" (soft skills) sovremennix spetsialistov. Mir nauki, kulturi, obrazovaniya. 2020; № 6 (85): 400 – 402.
- Abashkina O. Soft skills: klyuch k karyere. – URL: <http://www.pro-personal.ru/article/7811-soft-skills-klyuch-k-karere>.